

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆԱԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս րազդի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 15րդ շրջանի (99-րդ հոտ.—900 մայիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ: Գործի է նաև բաժնորդագրութիւն քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1900 մայիս ամսէն աւելին հաշուելով պայմանով:

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻՒՒ 53

1900 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3
1900 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22 (2.8.)

ՇԱՐՔ

Կը հրատարակուի 2 և 5 ֆր. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վերադարձուի, եթէ հարկ համարի, հաւանական է և անսովոր կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձուիլ հրատարակուած ձեռագիրները: Մանուցումներ կը ընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակ դրը 1 սանդղակարժէ. 1 զիւր 1 շաբաթի մը: Les annonces, en français et en arménien, sont reçues, au bureau de la Rédaction: Rue Glandevès, 17.

ՆԱԽԵՆՆԵՐ

ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի բաժնորդագրութիւնը շրջանի վրայ և ոչ թէ թիւի վրայ չի ներդրում, մենք առաւելութիւն տուած էինք անոնց որոնք Արմենիայի ամբողջ շրջանին բաժնորդ կը դուրսին, օգուտ տուէն սկսելով. այնպէս որ ամբողջ շրջանի (օգոստ.—մայիս) բաժնորդագրին է 20 ֆրանց, իսկ շրջանի սկզբէն բաժնորդ չկողներին համար ամսական 2 1/2 ֆր. բաժնորդագրին նշանակուած էր:

Բայց որովհետեւ յաճախ կը պատահէր որ օգոստոս ամիսը բաւական անցնելէն յետոյ ալ բաժնորդագրութիւն ուղղորդուի կը լինէր, ատենց դիւրութիւն մը տալու համար կորոշենք այս ժամ, ներկայ 15րդ տարեշրջանին համար, որ ոնէ ամսագրի մէկ սկսելով և քանի ամսի համար որ ուզուի, Արմենիայի բաժնորդագրութիւն կը ընդունուի, ամսական բաժնորդագրին 2 ֆրանց միայն հաշուելով և 1900 մայիս ամսի վերջէն աւելին հաշուելով պայմանով:

Այսպէս եթէ մէկն ուզէ յունուրէն սկսած բաժնորդ գրուիլ մինչև ներկայ 15րդ շրջանի վերջ (99 յնր.—900 մայիս), 10 ֆրանց միայն պէտք է վճարէ փոխանակ 12 1/2 ֆր. ինչպէս կը վճարուէր առաջ. կամ եթէ 1 կամ 2 ամսի համար միայն ուզէ բաժնորդ գրուիլ, 2 կամ 4 ֆր. միայն պէտք է բաժնորդագրին վճարէ:

Կը յուսանք որ այս նոր դիւրութիւն ընծայելով գոհացում մը տուած կը լինիք անոնց որոնք Արմենիայի բաժնորդներ զտնելու իրենց փափաք յայտնած և այս կէտ, իրեն դժուարացուցիչ հանգամանք մը նոր բաժնորդ գրուիլ ուղղորդելին համար, մեր ուշադրութեան յանձնարարած էին:

Կը խնդրենք որ նոր բաժնորդ գրելու ուղղորդել յատկապէս իմացունեն մեզ թէ ո՞ր ամսի սկզբէն կուզեն ստանալ թերթերը: Եթէ այդ նշանակուած չլինի իրենց նամակի մէջ, մենք կը զրկենք այն ամսի սկզբէն որի մէջ ըստացած ենք իրենց նամակ:

Կը յիշեցնենք նաև թէ անոնք որոնք «Արմենիայի Օժանդակ» կարձա նագրուին կանոնադրին համեմատ, իրաւունք կը ստանան ուրիշներին համար Արմենիա բերել տալու իրենց ծրարով, ամսական մէկ ֆրանց բաժնորդագրով միայն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՆ ԹԻՒՒՆ

Նամակ Պարսկաստանէն (Սալմաստ). — Նամակ Ռուսիան (Թիֆլիս). — Հայերի թիրաքիւ. — Նիւիկիայի կարողութեան խնդիրը. — Տեղական. — Թիւրքիայի լուրեր. — Պաղատի երկարութիւն. — Լուսիի եկած նշանք Սուլթանին. — Թիւրքիայի առեւտրական խաղաղութիւն. — Պաղատի կարգերի մերթապաշտութիւններ. — Կ. պոլսի ամբարկեան ցուցանալով. — Անգլիայի խորհրդարանը. — Արտասանման լուրեր. — Մանուցումներ. — Քանաւորական (Առաջին յաղթարթիւն):

ՆԱԽԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Սալմաստ, 99 դեկտ. 28/3 յնր. 900
Մեր գաղտ ու լեռներ այս տարի և վերականգնող շուտ ծածկեց պարտակ ստանով. բաւականին ձիւն եկաւ: Բայց ու բորան էլ շատ եղաւ, այնպէս որ մի ճանապարհորդ թուրք խեղճեց Ումիի ճանապարհին վրայ:

Սալմա 15ին այստեղ եկաւ Պարսից թագաւանդ Միրզա Մահմադ Ալի խանը, որ գուրն էր եկել որսորդութեան, 2 օր միայն մնաց Սալմաստ:

Մեր սարժարատ փոխեցաւ: Նոր սարժարատ Միրզա Ալի խանը տեսնելով թէ ի՞նչպէս կը լինի համարաւր չի խօսում իրա մասին:

Սալմա 21ին, Դիմաից 1-2 ժամ հեռաւորութեան վրայ, աւազակների մի խումբ թաւանցելու Ռուսաստանից վերադարձող կարաւանը որ բաղկացած էր 11 հաֆթլանցիներից և կողմնակցութեամբ արաբների և փողի գումարը հանում է 3000 ռուպլու Բան. տարկած են նրանց ձեռքաններ, որոնց զիտութեամբ են պոկել խեղճ հայերը Մեր առաջնորդ որ մի քանի օրէ ի վեր է որ վերադարձել է ուխտ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ

(1896 Յունիս 5, Չորեքշաբթի)

Նուէր Տ. Գ. Մ. Եսայի (Շաբ. 52րդ թուակ)

Կոնստնտնուպոլիսի լուրերը իր բոլոր ստատիստիկանով շարունակուած էր: Այդ լուրերի հարաւ միւս ծայրի պատերի ետեւին էլ թուրքեր անպատանաճ շարունակուած էին իրանց անհամար հրացանաճուրկներին, որոնց անկայն հայերը զուր հրացանաճուրկներով չէին պատասխանում նրանց պէս: Հարկաւոր միջոցին նրանք իրենց

տաղանցութիւնից, դեռ չէ հետաքրքրւել այս խնդրով:

Օրոյ խօսակցութեան նիւթն է Ռուսների դալը, որին անհամբեր սպասում են Հայերն էլ, թուրքերն էլ: Այս խօսակցութեան առիթն է ինժեներների (երկրաչափ) այս կողմեր գալ և ճանապարհներ ուսումնասիրել: Արդէն նշանակւել են երկու գծեր, խոյից Զուլֆա և խոյից Շահմալիստանով:

Ինժեներների մի խումբ էլ ուսումնասիրում էր խոյից Սալմաստ և Ուր. մի տանող ճանապարհը:

Այս տարի շատ պահուկութեան են վերադառնում հայրենիք, որովհետեւ գրութիւնը համեմատապէս խաղաղ է: Երանի թէ այս դրութիւն միշտ շարունակւէր:

Լոււմ ենք որ մեր թեմակալ Առաջնորդ այս ձմեռ Սալմաստ պիտի մնայ:

ՄԱՆԱՐՄԷՆ

ՆԱԽԱԿԱՆ ՌՈՒՄԻՍԻԱՆ

Թիֆլիս, 5/17 յնր. 900
Երկրաշարժը իւր սարսափելի աւերներ տալէն վերջ դեռ կողկասից չի ուզում հեռանալ. դեռ մինչև այսօր էլ իրա ներկայութիւնը յայտնի է առեւտրի միջոցով: Ախալքալաք գաւառակի մէջ զրէթէ միշտ ցնցումները շարունակուում են. յնր. 2ի գիշերը էլ մի խիստ ցնցում: Բարալէթ գիւղում 30 տուն կործանեց, էլ իրա զանազան վնասներ տուեց: Ախալքալաք գաւառի ամբողջ ազգաբնակչութիւնը սարսափի մէջ է, և ոչ մէկ մարդ համարձակ

արձակած հրացաններ, հազիւ թէ նպատակից կը շփոթեն:

Արձեւանների տուն այդ կողմերում ընդաւ ձախ տարածութեան մը վրայ հրա կող ամենակարեւոր դիրքը զանազան կարգի հայ յեղափոխականներից լաւ բռնւած էր, որոնք պնակով կը շատնային: Մինչ թուրքերն իրանց հարաւի կողմերից ներս մտնելու ապարդիւն ջանքերից ձեռնափախ, կառաջանային նոյն թագի ամենաճայրի հարաւ արեւելեան տների մէջ մտնելու համար:

Խուժանի մի մաս Աւազնոցի գլուխ հարաւաւոր զոտնուած փոքրիկ ձորը լեցւելով, աչքի չեղանալու համար պատրաստուած էին միւսների հետ միահամուռ յարձակումի նոր թաղի տների վրայ, որոնց մէջ թէև ընակչներ չի կային նոյն

տեղէն իրանց ողջ համարած տուներին մէջ ապրիլ: Բոլորը գուրսուցուած, ձիւնի, սառնամանիքի մէջ են ապրում: Բացօթեայ տեղերում մեծ կըրակներ են վառում և շուրջը կծկուելով սպասում են մինչև ցնցումների խաղաղ դադարը: Երկրաշարժը իւր ամենամեծ ազդեցութիւնը ի գործ է դրել 10 քառ. վերստի վրայ: Երկրաշարժը լաւ մը ուսումնասիրելու համար հանքաբանական ընկերութեան կողմից երկրաչափ երկրաբան պ. Վիրէլին Ախալքալաք ուղարկուեցաւ սրա նից 2-3 օր առաջ:

Արդեօր ենթակայների վիճակը, չի նայած անմիջական օգնութիւններին, էլ չի շատ ծանր է: Իրանց համար շատ մեծ գումարներ են հարկաւոր: Հաշուուել է թէ 350-400 հազար ռուբլի գումար մը հարկաւոր է որով կարելի լինի քիչ շատ վնասներին վիճակը ապահովել: Բայց դա մեծ փող է:

Կովկասի գրէթէ տան հայաբնակ քաղաքներում, նոյն իսկ գիւղերում սկսուել են հանգամանակութիւններ: Թիֆլիսի մի քանի թերթեր էլ հանգամանակութիւններ են կատարում, որոնց մէջ աւելի աչքի են ընկնում «Թիֆլիսի Լիթերատուր» որ այս մի քանի օրերի մէջ հատաքել է 15 հազար ռուբլիէն աւելի մի գումար և մեծ քանակութեամբ շորեր: «Մշակ» 10-12 հազար ռուբլի չափ, էլ ի բաւականին շորեր:

Այս ամենի մէջ հոգևոր իշխանութիւնն էլ իւր աշխատութիւնը չէ խնայում: Անցեալ կիրակի քաղաքիս բոլոր եկեղեցիների մէջ քարոզներ և յորդորներ խօսուեցան ի նպատակ արա

այդ միջոցին, բայց կահ կարասիներ ամենքն էլ նոյնութեամբ կը մնային: Ուրեմն կոնստանտնուպոլիսի համար չէր թէև, բայց եթէ այդ թաղ թուրքերից գրաւուէր, Հայերի դիրք այդ կողմից շատ փափակ պիտի դառնար և մանաւանդ երկրաչափ բոլոր Արդեւանների համար: Թուրքեր մի անգամ հաղաւտուելով այն տեղեր, իրենց ստանալիք բազմաթիւ օգնութիւններով յաջողին դուրս գնել ներսերն էլ առաջանալ կամաց կամաց: Եւ այս բանն էր որ ուշիմ Մուշեղի ուշադրութիւնը չվրկաւորով, Թուրքերի այդ փաթիլի թաղի գրաւումին դէմ վերադառնալու և յանդուգն բայց հարկաւոր յարձակումի մը ծրարելը յղացաւ: Եւ այդ բանի համար հարկ էր շտապել և Աւետիսեանի առաջին հիշեցումները

կաճեալներին. ինչպէս նաեւ Վրաստանի էկզարխը կարգադրութիւն արեց որ օրթոտոքսների Ծննդեան տօններին, քաղաքի օրթոտոքս եկեղեցիներում հանգանակութիւններ կատարելու

Կովկասի մէջ մի այլ ամբողջ հասա-
րակութիւն էլ կայ որ ամենից թըշ-
ուառ է. դոքա ճաճկահայաստանի
գաղթականներն են. չի նայած իրենց
անչափ քաղաքէ քաղաք թափառե-
աելուն, չի նայած որ իրանց մասեր
մինչև հիւսիսի սառն կլիմայներն են
հասել բայց էլի բաւական մի մեծ
թուով գետ քաջքլում են Կովկա-
սում, այս խեղճ հալածականներ որոց
ոչ թոյլ են տալիս Կովկասի մէջ հաս-
տատուելու և ոչ էլ թոյլ կը տան ի-
րանց աւեր երկիր վերադառնալ,
թէ և վերջին ժամանակներս լուր տա-
րածուեց որ Պօլիսի Ռուսաց դեսպան
Ջինսվիէվի խիստ գիմումների վրայ
սուլթանը հրամայել է Կովկասի
թիւրք հիւպատոսներին որ անցադրե-
րուին ճաճկաստան վերադարձողնե-
րին, բայց այս մի քանի օրս էլի տա-
բեր հրաման եկաւ սուլթանից իր
հիւպատոսներին, խստիւ արգելելով
անցադրերի բաշխումը և այդ խստու-
թիւնը տարածուում է նոյն իսկ Հրեա-
ների վրայ էլ երբ ցանկանում են
Պաղեստին գնալ, իս մտածում են
թէ այս թշուառ գաղթականների վեր-
ջը ի՞նչ պիտի լինի. կարծում են որ
այն 50 հազար ճաճկահայաստանցի
գաղթականներ իրանց երկրում
թուրքերի հալածանքի և Գուրդերի
սրբի տակ աւելի լաւ պիտի կարողա-
նային ապրիլ քան թէ մեր այս քրիս-
տոնեայ կառավարութեան հօգում,
ուր իրանք աւելի շատ հալածանք կը
րեցին և ուր ամբողջովին մաշուում,
ոչնչանում են Գուրգէ այս էլ մեր բա-
րեխնամ կառավարութեան մի խաղն
էր ... :

Վերելչկոյ անունը չեմ կարծում որ անծանօթ լինի Արմէնիայի ընթերցողներին. սա «Կաւկազ» կառավարական թերթի իմպագիբն էր, որը չէ թէ հայատեաց էր, այլ մի ատոր և չար մարդ. ամեն օր պատճառներ էր օրոհում կաւկասի ազգաբնակութիւններին մէջ գոտութիւններ սերմանելու. ի՛նչ հայհոյանքներ, ի՛նչ ամբաստանութիւններ չի արեց Հայերի մասին:

տեղւոյն և կացութեան վրայ ճշգրիտ և
որոշ գաղափար մը առնելու համար Մու-
շեղը գտնել. բայց Մուշեղ չէր երևում

Արիւն անդադար շարունակուած էր
երկուստեք կատաղօրէն. ամեն ինչ և
կեանք իսկ մոռացւած դժխային այդ
ժխորին մէջ՝ կուռղներն էլ կորսուել էին
քուլայ քուլայ մուխի խիտ ամպերին մէջ։
Հանդիպակաց Վարադի սարն իսկ ան-
հետացել էր այդ Թանձր մութս ու մա-
ռախուղի մէջ։

Փուրբերի ամեն փորձ՝ ինչպես զերբ
 յիշեցինք՝ հարաւի կողմից տների մէջ
 մտնելու համար ամենախիստ դիմա գրու-
 թեան հանգիպելով Հայերի կողմից, ան-
 հնարին զատուկ էր: Ճարահատ Փուրբեր
 այս անգամ գէշի տառ-արեւելք ձորա-
 կին միջով Աւզնոցի ծայրից՝ օգտուելով
 բազմաթիւ նորատունկ բարախների խիտ
 և տերեւալատ ճիւղաւորութիւններից՝
 որոնք առտութիւն կարգվելէին, փորձե-
 ցին անվտանգ տների ներսեր թափան-

Սովորին հարազատ ձագն էր։ Սովորինը յայտնի դրօշակակիրներից է ուս հրապարակագիրների այն բանակին որոնք վերջերս այնչափ անիրաւ յարձակումներ և զրպարտութիւններ տրեցին Հայերիս վերաբերմամբ։ Այժմ լսում ենք որ իշխան կառավարչպետի կարգագրութեամբ հեռացուել է «կաւկազ»ի խմբագրութիւնից և նրա տեղը նշանակուել է Մ. Մ. Տէրէնկովին, որ շինական գործերի ատենի անդամ է։ Յուսով ենք որ սա չի պիտի հետևի վէլիկօի ճանապարհով և իւր ուղղամտութեամբ մեզ մոռացնել պիտի տայ շուտով վէլիկօի տիւրը յիշատակը։

Վեհ. Հայրեկը որին ուրիշ կաթման
զիկոսների նման էլ միաձնում վեհա-
րանի մէջ հանգիստ նստիլը շատ հա-
ճելի չէ, կարգադրել էր Ծննդեան
տոներին Թիֆլիս անցունել, թերևս
կառավարութեան և էլ միաձնի մէջ
եղած մի քանի խնդիրների նպաստա-
ւոր կարգադրութեան համար. բայց
հակառակ մեր անցկալից սպասումին,
նորին վեհափառութիւն չեկաւ. պատ-
ճառը կամ այն է որ անուղղակի կեր-
պով կառավարութիւնը արգիլել է,
և կամ թէ, որ շատ հաւանական է,
իշխան Գօլիցինի բացակայութիւնն է,
որ երէկ երեկոյ Բագու-Պետրովսքի
երկաթուղիով Պետերբուրգ ուղևոր
ուեց. Տեսնենք այս անգամ՝ մեր իշ-
խան. կառավարչապետը մեզ Հայերիս
համար ի՞նչ նորանոր կարգադրու-
թիւններ է բերելու և կամ մեզ վե-
րաբերեալ ի՞նչ մի նոր անգեկազիր է
պատրաստել ցարի կառավարութեան
ներկայացունելու համար, անշուշտ
որա այս հանապարհօրդութիւն ան-
հետևանք չի մնալ:

Ուրիշ տարիներ թատերական խումբեր կազմուում էին, չաբաթ մի քանի անգամ հայերէն ներկայացումներ էին տալիս. բայց տեսէք որ թատ. լոնը միշտ կիսով չափ դատարկ էր մնում, մինչդեռ անդին Ռուսաց թատ. ընը հայերով լցվում էր բոլորովին: Հէնց այդ պատճառների համար էլ հայ թատերական խումբերի կազմու. թիւնը այս տարի մինչև այս օրեր ձգ. ձգուեցաւ. բայց ահա տեսէք որ ամ. բողջ հասարակութիւն սկսեց արտունջ. ներ անել, թէ ինչի՞ հայերէն ներկա.

ցել, որմէ հտք կը յուսային որ ընդդի-
մադրութիւնը նուազ ժտանդաւոր և
գոյաւորին կը դառնար :

Ահա և դրա դէմն առնելու համար
Մաշեղ Իր կարգ ժը կարծնէրոյ թողած
էր Իր գիրքը, ուղղակի գողոցին միջոյ
գրանց դէմն առնելու յանդուգն քա-
ջու թիւնն առնելու և կատարելապէս
յարժոյցնաւ ։

Անձիս խաւժանը — քուրգ ու թուրգ —
խուռներամ այլևս կուելէ աւելի կոշտա-
տեղու տենջից մղուած, առանց մտածե-
լու, առանց կանխատեսութեան, իրանց
հրաքաններով օգը թնդալնելով և գըն-
դականերովէ էլ ծառերի ուտեր ծայրա-
տելով Հայերիս փոխցունել կարծում էին
և առաջանում. անզգոյշ կերպով, երբ
փոշոցին անկրնէից գնդակաների տեղա-
տարափի մը հանգրկացան, որ իրանցից
հատիկի հատիկ գլորում էր. այդտեղ
յայնկարծակիի եկած ամեն հաշիւ կորու-
սին :

յացումները չը լինին: Դնչևէ, այդ տըր-
տունջները վրայ էլի կազմուեցաւ այս
տեղի հայ դերասաններից մի ընկե-
րութիւն և **Յէլէկեան** քոյրերի մաս-
նակցութեամբ սկսուեցին ներկայա-
ցումները: առաջին ներկայացումը ուր-
ուեց դեկտ. 30ին: Տեսնենք այս տարի
ի՞նչ կերպով պիտի վերաբերուի հայ
հասարակութիւնը հայ թատրոնին
հետ. տեսնենք նրա տրտունջներ տեղ
ունէի՞ն:

ՀԱՅԵՐ Ի ԺԻՒՐՔԻԱ

Պատրիարքարանի խնդիրքին համաձայն, ներքին գործերի նախարարութիւնը հեռագրով հրաման ղրկեց վանի, Տիգրանակերտի, Բաղէշի և Խարբերդի կուսակալութիւններին որ այս տարի ցորենի թանկութենէն ծագած հետեանքներին դարման մ'ընեն համար, փութան սերմացու ցորեն ուտեստ տալ ժողովրդին՝ կարելի եղած միջոցներով :

— Երուսաղէմէն կիմացունեն որ
Երուսաղէմի պատրիարքին փոխանորդ
Տ. Սահակեան Երեմիա արքեպիսկո-
պոս վախճանե՛ր է՝ Հանգուցեալը բնիկ
Բաբելոնացի և 50 տարի է ի վեր անդամ
էր Երուսաղէմի Միաբանութեան:

— Ռոտոսդոյէն կը գրեն «Բիւզան-
դիոն»ին . «Կաղանգի և Ծննդեան տօ-
նական օրերու առթով, վիճակիս ա-
ռաջնորդ Տ. Յովսէփ Եպ. Այվազեան,
առաջնորդական փոխանորդ Տ. Մամ-
բրէ քահանայի հետ, և Հայ-բողոքա-
կաններու Ազգապետի փոխանորդ Մ-
հ. Գուգուքեպապեան էֆէնտի, նոյն
Բողովրդեան երեսկիներէն Տօքթ-
Քեպապեան էֆէնտիի հետ, փոխա-
ւարձ այցելութիւններ տուին իրարու
պաշտօնապէս և սիրալիր ընդունելու
ծրաններ վայելեցին երկուստեք .»

— Երզնկայի առաջնորդն ու վար-
ութիւնը տեղեկագրած են պատրի-
արքարան թէ քաղաքի և թմսերի
հազմաթիւ աղքատներէն զատ, Դեր-
անէն, Բաբերդէն և Քղիէն երկուսն
սուռն բազմութեամբ մը և իրենց
տոբրիկ գաւակներով մէկտեղ աղքատ
ներ եկած լցուած են Երզնկա, անո-
թութիւնէ և ցուրտէ մեռնելու պահ

Այլևս կողքադուռ, կռիւ և այլն մոռա-
ւն. խառնին. զանն փախուռս մըն էր
ր տեսնուում էր. և որ սակայն նոյնպէս
իւրութեամբ չէր յաջողում իրանց խիտ
ազմութեան երեսից, որոնք քանի մը
ազարի կը հասնէին:

Այս վիճակի և վճռական լուպչի մէջն
որ երբ մենք ամենքս էլ Մուշեղի,
հաէի գնդերից մտատանջ և գրէթէ
ուսահատ չինք, մին էլ հրացանների
այթրւնների միջից հայկական յաղթա-
ւան քայլերգի որոտածայն աղաղակներ
եցինք, որը երգում էին իրանք կռուղ
տրիճները, կռուի ամենատաք միջոցին.

կըռռեցի՛ք, տղերք, կըռռեցի՛ք քաջ, քաջ,
նվեճէր կանգնած թշնամույն առաջ...
առաջ վագեցէք, անդադար առաջ.
Եզնից բող ջերբայ ի գոռ մի գնդակ»։

(Շարունակելի)

ՄԵՆ-ՍԷ

օգնութիւն մը խնդրելու համար, Եւ
Ռուվհեան վերջին չաբաթները ցուրտը
չատ սաստկացեր է ամստեղ, զէրօհն
մինչև 24-25 աստիճան վար, անմիջա-
կան օգնութիւն մը կը խնդրեն :

— Կպօլսի լրագիրներէն կը տեղա-
կանանք որ Ս. Պատրիարքն այս օրեր
ստիպուած է դարձեալ յաճախ եր-
թեկեկ կայսերական պալատը, ազ-
գային ինչ ինչ խնդիրների վերջնակա-
նապէս կարգադրութեան համար, ու
բոնց մէջ հաւանօրէն զլրաւոր տեղը
կը բռնէ նաև Կիլիկիաի կաթողիկոսա-
կան խնդիրը :

ԿԵԼԻՆԻԱԻ ԷՍԹ ԴՐԿՈՅԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Բիզանդիոն»ի յունուար 15/27ի
թուին մեջ կը կարդանք հետևեալ ու-
ղագրաւ տողերը.

Մեզ կիմացնեն թէ Հալէպի առաջ-
նորդական տեղապահ Պօղոս Ծ. Վ.
Ներկարարեան Պօլիս բարեկամ վար-
դապետի մը զրկեր է կրիկիոյ կաթո-
ղիկոսական Տեղապահ Եկրակոս Սրբա-
զանին հրաւիրագիրը, որ իրեն կը ծա-
նուցանէ թէ կաթողիկոսի ընտրու-
թիւնը Տեառնընդառաջի օրը տեղի
պիտի ունենայ Ատանայի մէջ, և կը հը-
րաւիրէ զինք ընտրողական Ժողովին
մասնակցելու, կամ իր կողմէ ներկա-
յացուցիչ մը զրկելու, ըստ կայսերա-
կան բարեհաճ իրատէին :

Մեք այսօր նոյն ինքն կանեն. Ս.
Պատրիարքին հարցուցինք թե՞ Պատ.
րիարքարանն այս մասին տեղեկու.
թիւն մը ունի՞ արդեօք, և Ն. կանա.
պատուութիւն հաճեցաւ ժխտական
պատասխան տալ այս հարցման :

ինչպէս երէկ ըսինք, մեք ալ մեր
ձախն չենք հաւտար, մանաւանդ որ
մեր Ատանայի թղթակիցը դեռ բան
մը չէ հաղորդած մեզ այս Եկատմամբ,
թէն հրահանգ ունի կաթողիկոսական
շնորհութեան վերաբերեալ ամեն գոր-
ծողութիւն օրն օրին մեզ իմացնելու,
չէ եթէ Սիսէն կիրակոս Սրբազան
անանկ հրաւէր մը հանած ըլլար,
հարկաւ Ատանայի Առաջնորդարանն
սլ կրիմանար:

Այսու հանդերձ, գիտենք որ կիրկիոյ բոլոր եպիսկոպոսները, և գրեթէ բոլոր կիրիկեան կղերը, ընտրուածինը փութացնելու կողմն են, կամ դործ, պաշտօն ստանալու համար նորնտիր կաթողիկոսին օրով, և կամ պարզապէս զգածուելով իրենց բազմաթիւ թեմերուն հոգեւորապէս անօգիւ և անխնամ վիճակէն, որ բազմիցս նկարագրուեցաւ մեր սինակնեան մէջ ալ, Յաստի, ըստ կայսերական բարհաճ իրաւէի փութացնելով նորական գործողութիւնները, կապել է որ կատարեալ իրողութեան մը

տնի զնհն Ազգ. Պատրիարքարանը, յսքան բացայայտ ճշմարտութեան մը լրայ կարծեհք տեղի չկայ երկարաւանելու: Վստահ եհք որ խնդիրն իր րբժան եղած կարեորութեամբն ի կտտ կառնուի վերջնական կերպով Ժառն ժողովոյ առաջիկայ ուրբաթ րուան նստին մէջ, որուն համար ըսւեցաւ թէ գաւառային թեմական նդիրներուն պիտի յատկացուի բայց

Լորտ Սալգապերի յիշեցուցնաւ ի
Անդղիտի ձեռնարկած ամեն մեծ պ
տերազմների սկիզբները միշտ ձախո
ղնացած են և ատկէ այն եղրակաց
թիւն հանեց թէ բրիտանական Սա
մանազրու թիւնը որ խաղաղութե
ժամանակ չառ լաւ գրու թիւն մը
ներկայացունէ, պատերազմի նկա
մամբ շատ անյարմարութիւններ ու

Մինչդեռ եւրոպական միւս տէրու-
թիւնները մէջ զինուորութիւնը պար-
տաւորել է, Անգլիան բացառութիւն
մը կը կազմէ անոնց մէջ:

Լորտ Ռոզպէրի քննադատեց լորտ
Սալպըրիի ճառը, ըսելով թէ այսպի-
սի տաքնապալի բողոքները մէջ լաւա-
գոյն պատասխանի մը կը սպասէր լորտ
Սալպըրիէն:

Այսու ամենայնիւ, Լորտերի ժողովը
առանց ունէ փոփոխութեաւ, ընդունե-
լով գահաճառին պատասխանելու հա-
մար շնորհակալութեան ուղերձը, փա-
կեց վիճաբանութիւնը:

Հանրային ժողովարանին մէջ ալ
ընդդիմադիր երեսփոխաններէ մի քա-
նին միեւնոյն ոճով քննադատութիւններ
ըրին կառավարութեան վարմունքին
դէմ, մեղադրելով զլաւորապէս որ
Պօէրների գաղտնի պատրաստութիւն-
ներէն անտեղեակ մնացած լինելով,
յանկարծակիի եկաւ երբ իրեն դէմ
գտաւ կարծածէն աւելի մեծ ոյժ մը:
Սակայն թէ՛ պահպանողական և թէ՛
ազատական կուսակցութեան պատկա-
նող բոլոր երեսփոխաններն ալ պա-
տեւազմին այժմ անպատճառ շարունա-
կելով յաղթելու և յետոյ պատասխա-
նատուութիւնները փնտռելու կողմը
հակած են:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մօնթէնէկրօի (Գարատաղ) Նիքոլա
իշխանը փետր. ամսին մէջ Վիէննա պի-
տի երթալ Աւստրիական զորքերի Գրանց
Եղի ֆ կայսրին այցելութիւն մը տալու:

— Շանկայիէն տրուած հեռագրի մը
նայելով, Ձիւնաստանի կայսրը ստորագրելէ
յետոյ այն հրովարտակ որով իր յաջորդ
կը նշանակէր, իր շնորհակալութիւններ
մայր կայսրուհիին յայտնելու և անձնա-
պան եղեր է:

«Թայմըզ» խորհուրդ կուտայ անգլիա-
կան կառավարութեան որ ուշագրու-
թեամբ հսկէ Ձիւնաստանի դէպքերին վը-
րայ: Արտաքին յարաբերութիւններին աս-
պարհին մէջ եղած փոփոխութիւն մը,
կըսէ, կրնայ ծանր հետեանքներ ունե-
նալ:

Այսու թէ նոր կայսրը Ձիւ Գօան անու-
նով կայսր պիտի հրատարակուի փետր.
5ին: Ժողովուրդն առերևոյթս անտար-
բեր կը մնայ Ձիւնաստանի հիւսիսային մա-
սին մէջ, բայց հարաւին մէջ կը վախճուի
որ խռովութիւններ ծագին:

— Բէթէրպոլիէն կը հաղորդեն թէ
վերջերս չոն բազմաթիւ խուզարկութիւն
ներ և ձերբակալութիւններ եղաւ են,
Այդ խուզարկութիւններ կապ ունին
վարչապետի մէջ երեւան եկած անիշխանա-
կան դաւադրութեան մը հետ:

— Նգիպոսի Նըաիվը ստորագրեր է
այն հրովարտակ որով խառն դատարան
ների պալատականութիւնը կը նորոգուի
հնգամեայ մի նոր շրջանի համար ալ:

ԽՆՏՈՂԱԿԱՆ ԳԱՆՁԱՆԱԿ ԱՐՄԵՆԻԱ ԼՐԱԳԻՆ

Արմենիայի շրջանի սկզբէն(օգոստոս)
բա. Խնորդ եղած լինել և կանոնին հա-
մեմատ իրենց բաժնորդագին 20

Ֆրանգը կանխիկ վճարել փափաքող-
ներին մի դիւրութիւն տուած լինե-
լու համար, ահա մենք ծախսու հանած
ենք «Խնայողական գանձանակ ԱՐ-
ՄԵՆԻԱ լրագրի»:

Ամեն անգամ երբ մարդ դիւրու-
թիւն ունենայ արծաթ 50 սանթիմոնց
մը (10 սէնթ ամերիկեան = 50 սթո-
թինքա պօլկարական = 50 պանի
ռուսական և այլն) մէկ կողմ դնելու,
կը ձգէ այդ խնայողական գանձանա-
կի մէջ, ուր ձգուածը ալ անկա-
րելի է որ գուրու հանուի մինչեւ որ
Արմենիայի բաժնորդագին 20 Ֆրան-
գը (40 հատ 50 սանթիմոնց) մէջը լե-
ցուելով չամբողջանայ: Այդ ժամանակ
միայն կրնայ պարպուիլ, տակի կողմէն
կափարիչը դարձունելով, և պարպուե-
լէն յետոյ նորէն կրնայ գոյուել 20
Ֆրանգի մի նոր խնայողութիւն ալ
գոյացունելու համար:

Գանձանակը դիւրատար փոքրիկ
բան մ'է որ մինչեւ իսկ գրպանի մէջ
կրնայ պահուիլ եթէ ուզուի: Վրան
չիտուած կայ նաեւ քանակաչափ մը
որ գանձանակին մէջ ձգուած դրամ-
ները 5 Ֆրանգի հասածին պէս, կը
սկսի այնուհետեւ ցոյց տալ թէ մէջի
ուսմարը ո՞րչափի հասած է:

«Խնայողական գանձանակ»ի գինն
է 2 Ֆրանգ: Այդ գումար մեղ վճա-
րողին կը ղրկենք գանձանակին հետ
մէկտեղ մի ստացագիր որի վրայ նշա-
նակուած կը լինի գնողի անունն ու
հասցէն: Եթէ ՄԻԵԿԵՆՈՅՆ ԱՆՁԸ,
առանց ուշանալու, ժամանակին բաժ-
նորդ գրուելով Արմենիա լրագրի տա-
րեշրջանի սկզբէն (օգոստոս ամիս), 18
Ֆրանգի հետ մէկտեղ յիշեալ ստացա-
գիրը վերադարձունէ Արմենիայի
խմբագրութեան, ամբողջ մէկ շրջանի
բաժնորդագին 20 Ֆրանգը վճարած
կը համարուի, որով «Խնայողական
գանձանակ»ը ձրի կը մնայ իրեն:

ԽՆՏՈՂԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ
ծախս կը գտնուին հետեւեալ գիր-
քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի-
րքերին մէջ հաշուուած է նաեւ ղրկե-
լու փոստի ծախքը:

Դրարները ապահովագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու-
զողները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-
րի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սանթիմ
ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

ՇԷՔՐԵՐԻ ԶԱՄԱՆԻՔԸ

Շէքրերի ՀԱՄԻԼԷՆՈՐ որ արեւմտ-
եան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի
թարգմանած է քաջ ազգայնագէտ
Տիար Դարեգին Թ. Փափազեան, կա-
րելի է ստանալ նաեւ Արմենիայի խմբ-
ագրատունէն:

Տպագրուած է վիէննայի Միսիթար
եանց տպարանը, մաքուր թղթի վը-
րայ և ունի մեծ ութածալ դիրքով
183+ի. Գ. երես:

Գինն է 2 Ֆրանգ և 50 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՒՆՈՒՄ)
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՊՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ
Այս հետաքրքրաշարժ գրուած է
ներկայացունէ ընտանեկան տխու-
ր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թի-
անբարոյական մի հայր իւր ապական-
ուած վարքուբարքով որչա՛փ չարի-
ների պատճառ դարձած է և վերջ
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ: Գին 1 Ֆրանգ, (75 սանթիմ):

ՃԲ
ՀՐԱՑԱՐԱՅԻՆՈՒՄՈՒՄ Մ. ՓՈՓՈՒԳԱՆԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ Մ. ՓՐԵՓՈՒԳԱՆԵԱՆ ԳՐԱՆՈՑ ՈՏԱՆԱԿՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փրեփոգանի գրած հայրե-
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանի
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ ի-
րեւ նժոյշներ գանազան քաղաքնէ,
մէջ և գանազան տպագրութիւններ
տակիւրերէն գրած ոտանաւորներէն
որոնք ժամանակին հրատարակուած ի-
րենցով կորսուած են այժմ: Այն ք-
անի ոտանաւորներ քոնք իւրեւ նմոյ-
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլսոց տը-
պագրուած ազգային երգարաններէ
մէջ՝ որոց վերասին տպագրութիւն
վաղուց արդէն արգիւտուած է, և Ասի-
ա Արմենիա լրագրի իրենցին մէջ: Նմոյցներ
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տը-
րած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորնե-
րն տպագրութիւններ տակ ներշն-
չուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ
15 սանթիմ):

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՐԱՆՈՎ)

ՅԻՄԵՆԵՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԵՐՏՆԵ ՓՈՓՈՒԳԱՆԵԱՆ
1894

Պուլկարիայի անկախութեան հե-
րոսներէ մէկին, Չաքարիա Սթոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ-
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Ազ-
գային ժողովի նախագահ դառնալ
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-
րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականների գործունէութեանը մա-
սին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բրօֆէսէօր Լուի Լըժէի, և
թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առիթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած մի

գիւղացի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 Ֆրանգ և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի:

(Պարտկառանի Հայերին համար
1 Ֆրանգ է:

Առձեռն ամերիկեան ԲԱՌԱՐԱՆ
ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅՐԵՆԷ. (Ֆատ-
կապէս պատրաստուած Ամերիկայի
Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող
հայ գաղթականներէն գործաւոր և
բաղդատար քիչ ուսեալ դասակար-
գին Անգլիերէնի մէջ աւելի յառաջ,
գիմելու նպաստելու համար) Աշխա-
տասիրեց Պետրոս Ռ. Թորոսեան,
կը պարունակէ աւելի քան 25,000
բառեր: Նիւէորք. Էլիսա խալաֆ և
ընկ. 1899:

(«Պիտանի գիտելիքներ»ի և «Ինք-
նուսուցիչ անգլիերէն լեզուի»ի հեղի-
նակ Տիար Պ. Ռ. Թորոսեանի Յրդ
աշխատասիրութիւնն է այս որ կը հը-
րատարակուի Նիւէորքի մէջ ինչպէս
արդէն ծանուցուած էր: Աշխատա-
սիրողն իր աշքի առջև ունենալով աս-
կէ առաջ հրատարակուած անգլիերէ-
նէ հայերէն բառարանները, ջանա-
ցած է լաւագոյն բան մը արտադրել
իր գծած սահմանին մէջ որի մասին
բացատրութիւններ տրուած են գիր-
քի յառաջաբանին մէջ, ինչպէս և
«Անգլիերէն և հայերէն ցարդ հրա-
տարակուած բառարաններու բաղդա-
տական քարտէզ»ին մէջ որ առանձին
տպագրուած է: Անգլիերէն ամեն մէկ
բառի առջև իր հնչումը գրուած է
հայերէն տառերով:

Այս բառարան որ իր յառաջաբանէ
և յաւելումներէ վատ, 360 երկրորդան
երեսներէ կը բաղկանայ փաթեռն
թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրու-
թեամբ և կազմով կը ծախուի Ուէսթ
Հօփքընի մէջ հեղինակին քով 2½
տոլարի:

Կարելի է նաեւ ստանալ Արմենիայի
խմբագրատունէն 13 Ֆրանգով Մար-
սէլի մէջ. իսկ Մարսէլլէն դուրս ղըը-
կուելու համար, փոստի ծախքով
մէկտեղ կարժէ 13 ֆր. և 80 սանթիմ.
փոստին արձանագրել տրուած (re-
gistered) ղրկուելով 14 Ֆրանգ):

— HISTORY of the ARMENIANS
IN INDIA. From the earliest times
to the present day. By MESROB J.
SETH Armenian examiner to the U-
niversity of Calcutta and Member o
the Asiatic Society of Bengal. Calcut-
ta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5
fr & 50 centimes post free.)

(Մարսէլլի մէջ 5 Ֆրանգ է. Մար-
սէլլէն դուրս ղրկուելու համար 5 ֆը-
րանգ և 50 սանթիմ):

ՆՈՐԷՆ—ԽՐԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՓՈՒԳԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փոփոգանի
Le Gérant: François CARRIERE
Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal, Marseille.